

Literatura k bakalářské (postupové) zkoušce z historie a teorie činoherního divadla

1. Původ a podstata evropské činohry (divadlo a drama, dramaticčnost a scéničnost a jejich proměňující se vztahy od antiky k dnešku)

Kotte, A. *Divadelní věda (Úvod)*, Praha 2010: 41–93 (kap. 2 Pojem divadlo) a 94–112 (3. Přechody a hranice)

Perkner, S. / Hyvnar, J. *Řeč dramatu 1. Divadlo a rozhlas*, Praha 1987: 29–34 (Druhy divadla) a 35–128 (Divadlo a historie)

Vostrý, J. „Od podívané k obrazu (Italský vynález scénografie a směry evropského divadla“, 1. část *Disk 2* (prosinec 2002): 17–38, 2. část *Disk 3* (březen 2003): 21–44

Zich, O. *Estetika dramatického umění*, Praha 1986: 11–56 (Pojem dramatického umění)

Vostrý, J. „Scénický smysl a dramatický cit“, in Vojtěchovský, M. / Vostrý, J. *Obraz a příběh (Scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění)*, Praha 2008: 241–256

2. „Komediantská“ a „dramatická“ vývojová linie evropské činohry (střídání klasicky „pravidelných“ vzdělaneckých a komediantsky uvolněných tendencí, výchovné a zábavné zaměření a jejich spor i doplňování v průběhu vývoje evropské činohry s příslušnými hereckými a příp. i scénografickými konsekvencemi)

Kotte, A. *Divadelní věda (Úvod)*, Praha 2010: 53–76 (od „Používání těla“ po „Postdramatické divadlo“)

Vostrý, J. / Sílová, Z. *Je dnes ještě možné herecké umění?* Praha 2009: 171–192 (IV. Herectví a dramatický text)

Bernard, J. *Co je divadlo*, Praha 1983: 72–177 (z kap. IX. Cestami vývoje a proměn divadla)

Balvín, J. / Pokorný, J. / Scherl, A. (ed) *Videňské lidové divadlo (Od Hanstwursta Stranitzského k Nestroyovi)*, Praha 1990: 14–22 (Úvodem)

Císař, J. „Ponořené téma“, *Divadelní revue* 1993, 2: 19–32

Lukeš, M. „Alžbětinské divadlo“, in Bejblík, A. / Hornát, J. / Lukeš, M. (ed.) *Alžbětinské divadlo. Shakespearovi předchůdci*, Praha 1978: zejm. 14–19 a 51–55

Vostrý, J. *Scénologie dramatu (Úvahy a interpretace)*, Praha 2010: 19–38 (2 Drama: divadlo, nebo literatura?)

3. Vývoj a podstata činoherních žánrů (klasicky přísné žánrové dělení na klasickou tragédii a klasickou komedii i zvlášť vydělovanou frašku jako původně lidový a pak „pokleslý“ žánr, a žánrový synkretismus a souvislosti jejich zápasu ve vývoji evropské činohry, žánr a styl, genologie postavy)

Hořínek, Z. *Žánry dramatu*, Praha 1978

Mocná, D. / Peterka, J. *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha / Litomyšl 2004: hesla Komédie, Drama, Tragédie a další podle vlastního výběru

Vostrý, „Úvod do studia postavy“, *Amatérská scéna* 1982, č. 4–9 a 1983, č. 1–7

Auerbach, E. *Mimesis*, Praha 1968: 27–48 (Fortunata) a 383–399 (Muzikus Miller) a další či jiné stránky podle vlastního výběru

Bachtin, M. *Dostojevskij umělec*, Praha 1971: 138–245 (Žánrové a syžetově kompoziční zvláštnosti Dostojevského děl)

Styan, J. L. *Černá komedie*, Praha 1967: stránky podle vlastního výběru

Vostrý, J. *Režie je umění*, Praha 2001 n. 2009: 120–127 n. 117–123 (Režijní řešení a žánrově stylový klíč)

4. Monolog/ičnost/ a dialog/ičnost/ ve vývoji a při tvorbě činohry (od formy jazyko-

vého vyjádření a její souvislosti se samotným vznikem činohry a vývojem stylů k monologičnosti či dialogičnosti ve vztazích mezi původci činoherních děl)

Císař, J. „Ansámblové herectví včera a dnes“ 1 a 2, *Disk 2* (prosinec 2002): 5–16 a *Disk 3* (březen 2003): 5–15

Lukeš, M. *Umění dramatu*, Praha 1987: 45n. (příslušné stránky z kapitoly Hlavní text dramatu)

Mukařovský, J. „Dvě studie o dialogu“, in (týž) *Kapitoly z české poetiky I*, Praha 1948: 129–156 [první studie s názvem „Dialog a monolog“ obsažena i v dalších výběrech, kde studie „K jevištnímu dialogu“ chybí]

Veltruský, J. *Příspěvky k teorii divadla*, Praha 1994: 78 (Dramatický text jako součást divadla. Dramatický dialog a pluralita herců)

Vostrý, J. / Sílová, Z. *Je dnes ještě možné herecké umění?* Praha 2009: 186–189 (z kap. věnované vztahu herce a textu)

Bachtin, M. *Dostojevskij umělec*, Praha 1971: 9–64 (Polyfonní román F. M. Dostojevského a jeho interpretace v kritické literatuře); srov. Vostrý, J. „K divadelní podobě Dostojevského románu *Zločin a trest*“, in (týž) *Činoherní klub 1965–1972 (Praktická dramaturgie)*, Praha 1996: 87 Vostrý, J. „K divadelní podobě Dostojevského románu *Zločin a trest*“, in (týž) *Činoherní klub 1965–1972 (Praktická dramaturgie)*, Praha 1996: 87–99

Jobertová, D. „Textová analýza dramatu: fungování promluvy v díle Bernarda-Marie Koltèse“, *Disk 1* (červen 2002): 55–64

Levý, J. *Umění překladu*, Praha 1963: 111–140 (Překládání divadelního dialogu)

Vostrý, J. *Scénologie dramatu*, Praha 2011: 63–79 (z kap. Drama a rétorika)

5. Složky činoherního díla a vývojové proměny jejich vztahů (od nadvlády autora, příp. velkých hereckých osobností k režisérskému, příp. scénografickému divadlu, gesamtkunstwerk a montáž)

Císař, J. „Od modernosti k modernosti po modernosti“, in Sílová, Z. (ed.) *Generace a kontinuita (K českému scénickému umění 20. století)*, Praha 2009: 143–174

Honzl, J. *K novému významu umění*, Praha 1956: 246–260 (Pohyb divadelního znaku) a 265–272 (Hierarchie divadelních prostředků)

Kraus, K. „Pro divadlo dramatu“, in (týž): *Divadlo ve službách dramatu*, Praha 2001: 158–178

Mukařovský, J. „K umělecké situaci dnešního českého divadla“, in (týž) *Studie z estetiky*, Praha 1966: 318–325

Vostrý, J. *O hercích a herectví*, Praha 2014: 249–284 (Herec a režisér)

Fiebach, J. *Od Craiga po Brechta*, Bratislava 1983

Hyvnar, J. *O českém dramatickém herectví 20. století*, Praha 2008

Tairov, A. *Odpoutané divadlo*, Praha 2005: 5–79 (Režisérovy zápisky)

Vostrý, J. „Od podívané k obrazu (Italský vynález scénografie a směry evropského divadla“, 1. část *Disk 2* (prosinec 2002): 17–38, 2. část *Disk 3* (březen 2003): 21–44

6. Text dramatu a scénické dílo (vztah verbálních a mimoverbálních, akustických a vizuálních, slovesných a výtvarných elementů v celku inscenace i v herecké tvorbě, jak se projevoval ve vývoji evropské činohry a jaký je v různých případech v současné praxi)

Honzl, J. *K novému významu umění*, Praha 1956: 246–260 (Pohyb divadelního znaku) a 265–272 (Hierarchie divadelních prostředků)

Hyvnar, J. „Tvorba a struktura inscenace“, in Perkner, S. / Hyvnar, J. *Řeč dramatu I. Divadlo a rozhlas*, Praha 1987: 129–170

Mukařovský, J. *Studie z estetiky*, Praha 1966: 161–162 (Jeviřtní řeč v avantgardním divadle), 184–188 („Pokus o strukturní rozbor hereckého zjevu“) a 318–325 (K umělecké situaci dneřního českého divadla)

Zich, O. *Estetika dramatického umění*, Praha 1986: 89–131 (V. Dramatická osoba. Tvorba hercova)

Císař, J. *Přehled dějin českého divadla*, Praha 2006 n. 2009

Fiebach, J. *Od Craiga po Brechta*, Bratislava 1983

Vostrý, J. „Od Burianova gesamtkunstwerku k dneřku“, in Sílová, Z. (ed.) *Generace a kontinuita (K českému scénickému umění 20. století)*, Praha 2009: 175–202

7. Přirozenost a stylizace ve vývoji evropské činohry (evropské herectví a každodenní chování a proměny jejich vztahu, klasicismus, resp. romantismus a realismus, resp. civilismus, poezie a próza, hovorový jazyk a verř, stylovost a stylizovanost, příp. čistota stylu a stylový synkretismus v dramatu, herectví i režii)

Götz, F. *Boj o český divadelní sloh*, Praha 1934

Vostrý, J. *O hercích a herectví*, Praha 2014 (2., rozř. vydání): 5–32 (Umění vystupovat) a 56–88 (Přirozenost a stylizace); viz i (týž) *Předpoklady hereckého projevu*, Praha 1990: 88–92 (Stylizovat se)

Zich, O. *Estetika dramatického umění*, Praha 1986: 273–313 (Princip stylizace)

Hyvnar, J. *Herec v moderním divadle*, Praha 2011

Hugo, V. *Předmluva ke Cromwellovi*, Praha 2006

Stendhal. „Racine a Shakespeare“, in (týž) *Energické múzy*, Praha 1970: 31–61

8. Způsoby vytváření jeviřtní postavy v evropské činohře (odstup a ztotožnění, prožívání a představování, resp. Stanislavskij a Brecht a jejich předchůdci i následovníci, tvorba postavy a hercovo „sebevyjádření“, dramatická, resp. herecká postava a její elementy a jejich vazby s ostatními elementy dramatického, resp. scénického celku)

Diderot, D. „Paradox o herci“, in *Diderot o divadle*, Praha 1950: 230–283 nebo jiné vydání

Honzl, J. „Herecká postava“, in (týž) *K novému významu umění*, Praha 1956: 239–245

Hyvnar, J. *Herec v moderním divadle*, Praha 2011

Vostrý, J. *O hercích a herectví*, Praha 2014: 89–142 (Maska a tvář; Prožívat, či představovat?)

Zich, O. *Estetika dramatického umění*, Praha 1986: 89–131 (V. Dramatická osoba. Tvorba hercova)

Hyvnar, J. *O českém dramatickém herectví 20. století*, Praha 2008

Hyvnar, J. *Virtuosové (K evropskému herectví 19. a počátku 20. století)*, Praha 2011

Vostrý, J. / Sílová, Z. *Je dnes ještě možné herecké umění?* Praha 2009: 171–192 (IV. Herectví a dramatický text)

9. Od dramatické situace k jednání v jeviřtním prostoru (dramatická situace a mizanscéna, divadelní, jeviřtní a dramatický prostor a jeho cítění, situace a děj, prostor a čas, ilustrace textu a režijní a herecká „fabulace“)

Císař, J. *Základy dramaturgie I (Situace)*, Praha 1999

Vostrý, J. *Režie je umění*, Praha 2001 n. 2009: 39–137 (Specifické problémy režie)

Zich, O. *Estetika dramatického umění*, Praha 1986: 132–176 (VI. Dramatický děj. První úkol režisérův) a 177–215 (VII. Divadelní scéna. Druhý úkol režisérův)

Císař, J. *Člověk v situaci*, Praha 2000

Bernard, J. *Co je divadlo*, Praha 1983: 218–240 (Vývoj divadelního prostoru)

Braun, K. *Divadelní prostor*, Praha 2001

Vostrý, J. „Scéna a sklep“, *Disk 5* (září 2003): 6–16

10. *Text a podtext*, „vnějšek“ a „vnitřek“ (obraz a výraz, konvencionální a expresivní chování, přístup „zvnějšku“ a na základě psychologické motivace, psychologicko-realisticke a „nepsychologické“ žánry a styly v dramatu i herectví)

Hyvnar, J. *Herec v moderním divadle*, Praha 2011

Vostrý, J. *O hercích a herectví*, Praha 2014: 143–175 (Od výrazu k jednání), 176–199 (Hra a výpověď) a 230–248 (Herec a klaun)

Hyvnar, J. *O českém dramatickém herectví 20. století*, Praha 2008

Vostrý, J. Od modernismu k postmoderně: expresionismus, *Disk 1* (červen 2002): 6–19

11. *Dva směry jevištní komunikace a jejich důsledky a proměny* (komunikace mezi jevištěm a hledištěm a komunikace mezi jevištními partnery v postavě i mimo postavu, divadelní konvence a spontánní projev „bez ohledu na publikum“, výraz a sdělení)

Vostrý, J. *Režie je umění*, Praha 2001 n. 2009: 189–194 n. 184–189 (Odvrtný pohyb: dramatičnost a divadelnost z Ejzenštejnových lekcí divadelní režie)

Zich, O. *Estetika dramatického umění*, Praha 1986: 132–176 (VI. Dramatický děj. První úkol režisérův)

Veltruský, J. „Příspěvek k sémiologii herectví“, in (týž) *Příspěvky k teorii divadla*, Praha 1994: 117–161

Vojtěchovský, M. / Vostrý, J. *Obraz a příběh (Scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění)*, Praha 2008: 241–256 (Závěr: Scénický smysl a dramatický cit)

12. *Přirozený (národní) jazyk a jazyk činohry* (činohra jako divadelní druh, kde se „stále“ či „hlavně“ mluví, stav divadla a stav jazyka /viz české 19. století/, jazyk a mluva, spisovnost a „přirozenost“, resp. stylizovanost, divadelní kultura a kultura jazyka, resp. národa)

Stich, A. „Národní jazyk a jazyk dramatu“, *Disk 5* (září 2003): 86–94

Stich, A. „Český jazyk a dramatický text v 19. století“, in (týž) *Od Karla Havlíčka k Františku Halasovi*, Praha 1996: 101–116

Vostrý, J. *Scénování v době všeobecné scénovanosti*, Praha 2012: 172–183 (Scénologie mluvního projevu)

Lukavský, R. *Kultura mluveného slova*, Praha 2000

Švarcová, Z. „Hlas jako zvon“, *Disk 40* (červen 2012): 30–39

Vostrý, J. *Scénologie dramatu*, Praha 2010: 153–175 (8 Radúz a Mahulena: Scénologie slova)

13. *Nejvýznamnější tradice českého činoherního divadla* (tradice jako rezervoár možností; které tradice jsou živé a které zůstávají /třeba ke škodě věci/ opomenuty, původnost a navazování, kontinuita a diskontinuita vývoje v českých podmínkách, české divadlo a nejdůležitější evropské divadelní tradice)

Císař, J. *Česká divadelní tradice: mýtus, nebo živá skutečnost?* Praha 2011

Götz, F. *Boj o český divadelní sloh*, Praha 1934

Sílová, Z. (ed.) *Generace a kontinuita (K českému scénickému umění 20. století)*,

Praha 2009

Sílová, Z. *Komedianti na české scéně*, Praha 2013

[Vodák, J.] *Jindřich Vodák k historii českého divadla*, Praha 2017

Cindlerová, J. / Marečková, T. / Pácl, Š. / Ondruch, P. *Slovo a obraz na scéně (Generační příspěvek k současné dramaturgii)*, Praha 2010

Grossman, J. *Analýzy*, Praha 1990: 22–31 (Kapitoly o Jaroslavu Haškovi), 82–97 (Česká klasika a česká divadelní přítomnost) a 389–400 (O výkladu jednoho textu)

Vostrý, J. / Sílová, Z. *České drama a český hrdina*, Praha 2017

14. Základní vývojové tendence evropské činohry a jejich kořeny: Stendhalovu otázku „Racine, či Shakespeare“ lze rozmnožit: Goldoni, či Gozzi, bohatá podívaná, či chudé divadlo, oficiální („pravidelné“), či alternativní atd.; slohy a styly z hlediska historického a z hlediska typologického, činohra a sociální psychologie: styly „plebejské“ a styly „aristokratické“; smysl pro realitu a /vzpoura/ imaginace, styl a individuální psychologie)

Perkner, S. / Hyvnar, J. *Řeč dramatu I. Divadlo a rozhlas*, Praha 1987: 29–34 (Druhy divadla) a 35–128 (Divadlo a historie)

Vostrý, J. *Scénologie dramatu*, Praha 2011: 88–111 (Mezi mimem a dramatem)

Vostrý, J. „Od podívané k obrazu (Italský vynález scénografie a směry evropského divadla)“, 1. část *Disk 2* (prosinec 2002): 17–38, 2. část *Disk 3* (březen 2003): 21–44

Auerbach, E. *Mimesis*, Praha 1968: 27–48 (Fortunata) a 383–399 (Muzikus Miller) a další či jiné stránky podle vlastního výběru [viz i vydání z r. 1998]

Bernard, J. *Co je divadlo*, Praha 1983: 72–177 (z kap. IX. Cestami vývoje a proměn divadla)

Stendhal. „Racine a Shakespeare“, in (týž) *Energické múzy*, Praha 1970: 31–61

15. Kdy (čím) začíná a (případně) končí moderní činohra (od naturalismu přes symbolismus a modernu k meziválečné avantgardě a od poválečného „neorealismu“ k absurdnímu divadlu a postmoderně; styly a módy, dobové a osobní „preference“, dílo ve vztahu k publiku a kritice, individuální tvorba a kontext)

Bernard, J. *Co je divadlo*, Praha 1983: 132–177 (Základy moderního divadla a Divadlo hledá své místo a tvář)

Císař, J. „Od modernosti k modernosti po modernosti“, in Sílová, Z. (ed.) *Generace a kontinuita (K českému scénickému umění 20. století)*, Praha 2009: 143–174

Gajdoš, J. *Postmoderné podoby divadla*, Brno 2001

Hyvnar, J. *Herec v moderním divadle*, Praha 2011

Vostrý, J. Od modernismu k postmoderně: expresionismus, *Disk 1* (červen 2002): 6–19

Götz, F. *Boj o český divadelní sloh*, Praha 1934

Honzl, J. *Základy a praxe moderního divadla*, Praha 1963: 43–71 (Hra a její proměny), 71–91 (Francouzská divadelní avantgarda) a 131–148 (Sovětské divadelní vlivy a česká avantgarda)

Hyvnar, J. *Francouzská divadelní reforma*, Praha 1996

Vostrý, J. „Od Burianova gesamtkunstwerku k dnešku“, in Sílová, Z. (ed.) *Generace a kontinuita (K českému scénickému umění 20. století)*, Praha 2009: 175–202